Міністерство освіти і науки України
Центральноукраїнський національний технічний
університет

Кафедра деталей машин та прикладної механіки

ДЕТАЛІ МАШИН

МЕТОДИЧНІ ВКАЗІВКИ

Розрахунок підшипників кочення
для студентів механічних спеціальностей

Кропивницький 2019

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ЦЕНТРАЛЬНОУКРАЇНСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ ТЕХНІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ

Кафедра деталей машин та прикладної механіки

ДЕТАЛІ МАШИН

МЕТОДИЧНІ ВКАЗІВКИ
РОЗРАХУНОК ПІДШИПНИКІВ КОЧЕННЯ
для студентів механічних спеціальностей

Затверджено
на засіданні кафедри ДМ та ПМ
Протокол № 9 від 5.04. 2019 р.

Кропивницький 2019

Методичні вказівки: розрахунок підшипників кочення для студентів механічних спеціальностей. /Укл. к.т.н., доц. Невдаха Ю.А., к.т.н., проф. Златопольський Ф.Й., к.т.н., доц. Невдаха А.Ю., к.т.н., доц. Дубовик В.О. Кропивницький; ЦНТУ, 2019.- 48с.

Відповідальний за випуск доц. к.т.н. Невдаха Ю.А.

Зміст

Передмова……………………………………………………………..4
Розділ 1. Підшипники кочення……………………………………………5
1. 1. Загальні відомості……………………………………………………..5
1. 2. Класифікація, матеріали деталей і точність підшипників кочення…..6
1. 3. Монтаж, змащування та ущільнення підшипників кочення………...10
Розділ 2. Розрахунок підшипників кочення………………………………18
2. 1. Вибір і перевірка підшипників кочення за динамічною вантажністю (за ДСТУ 8855- 82)…………………..……………………………………..18
2. 2. Розрахунок довговічності підшипників ……………………..…19
2. 3. Аналіз результату розрахунку ………………………………………..25
2. 4. Розрахунок радіальних роликових підшипників ……………………25
2. 5. Розрахунок радіальних кулькових підшипників при відсутності осьового навантаження ……………………………………..…………..27
2. 6. Розрахунок радіальних кулькових підшипників навантажених, крім радіального, осьовим навантаженням F_a ………..…………………………28
2. 7. Розрахунок радіально-упорних підшипників ……………………..30
2. 8. Підбір підшипників кочення за статичною вантажністю (за ДСТУ 18854-75) ……………………………………………………………………38
Література…..…………………………………………………………..46

Передмова

Методичні вказівки призначені для самостійної роботи студентів механічних спеціальностей під час розв’язування задач курсу деталей машин та при виконанні курсових проектів.

В першому розділі методичних вказівках розглянуті загальні відомості підшипників кочення їх класифікація, матеріали з яких вони виготовлені, монтаж, змащування та ущільнення підшипників кочення.

В другому розділі методичних вказівках наведені приклади, які містять розрахунок підшипників кочення різних конструкцій.

РОЗДІЛ 1. ПІДШИПНИКИ КОЧЕННЯ

1. 1. Загальні відомості

Підшипники кочення – це елементи опор осей, валів та інших деталей, що працюють на використанні принципу тертя кочення.

Підшипник кочення складається із зовнішнього 1 та внутрішнього 2 кілець, тіл кочення 3 і сепаратора 4. Внутрішнім кільцем підшипник розміщують на валу або осі, а зовнішнім – у корпусі опори. Відносне обертання внутрішнього кільця відносно зовнішнього забезпечується за рахунок тіл кочення між кільцями. Тіла кочення перекочуються по доріжках кочення (бігових доріжках), які передбачені на зовнішньому та внутрішньому кільцях підшипника. Сепаратор розділяє тіла кочення і утримує їх на однаковій відстані.

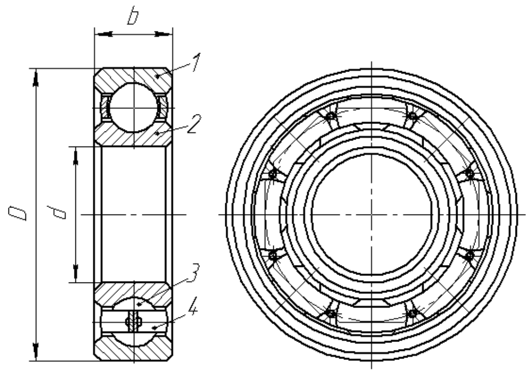

Рисунок 1 - Підшипники кочення.

Підшипники кочення стандартизовані і виготовляються на спеціалізованих заводах масовим виробництвом. Підшипники кочення є основними видами опор у машинах. Вони виготовляються близько 20 тисяч різних типорозмірів у діапазоні зовнішніх діаметрів від 1 мм до 3 м і масою від 0,5 г до 7 т.

Переваги підшипників кочення для опор у порівнянні з іншими видами опор.

а) малі втрати на тертя, що забезпечує високий ККД опор (до 0,99);

б) висока несуча здатність;

в) малі габаритні розміри в осьовому напрямі;

г) незначні витрати мастильних матеріалів;

д) невисокі вимоги до матеріалу та якості поверхонь цапф валів і осей, на яких розміщуються підшипники кочення.

До недоліків підшипників кочення належать такі:

а) значні габаритні розміри, що утруднює застосування їх при малих відстанях між осями валів;

б) обмежений строк служби, при великих навантаженнях та швидкостях;

в) низька здатність демпфувати ударні навантаження;

г) підвищений шум при високих швидкостях обертання.

1. 2. Класифікація, матеріали деталей і точність підшипників кочення.

Класифікація.

Підшипники кочення поділяють за такими ознаками:

1. За формою тіл кочення підшипники бувають кулькові та роликові. Основні форми тіл кочення зображені на рис. 2, *а* - кулькові, рис. 2, *б – ж* – роликові.

Роликові підшипники за тією ж ознакою ділять на підшипники: із короткими та довгими роликами (рис. 2, *б, в);* із витими роликами (рис. 2, *г*); із конічними роликами (рис. 2, *д*); із бочкоподібними роликами (рис.2, *е, є)* із голчастими роликами (рис.2, *ж).*

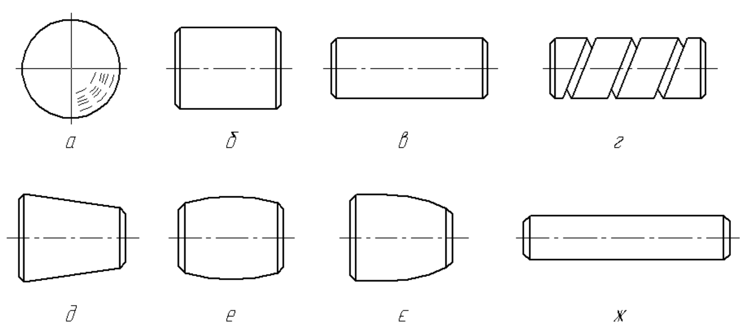

Рисунок 2 - Форми тіл кочення у підшипниках

2. За числом рядів тіл кочення – одно –, дво – та чотири – рядні.

3. За способом компенсації перекосів вала – несамоустановні та самоустановні сферичні. Самоустановні підшипники допускають перекоси кілець до 2–3°, завдяки чому можуть працювати при збільшених деформаціях валів і при неспіввісному розміщенні отворів під підшипники в окремих опорах вала.

4. За радіальними розмірами підшипники кочення з одним і тим же внутрішнім діаметром d ділять на 5 серій діаметрів (надлегка, особливо легка, легка, середня та важка) і на 5 серій ширин (особливо вузька, вузька, нормальна, широка, особливо широка). Співвідношення розмірів підшипників різних серій показано на рис. 3 (*а* – особливо легка серія; *б* – легка; *в* – легка широка; г – середня; *д* – середня широка; *е* – важка серія).

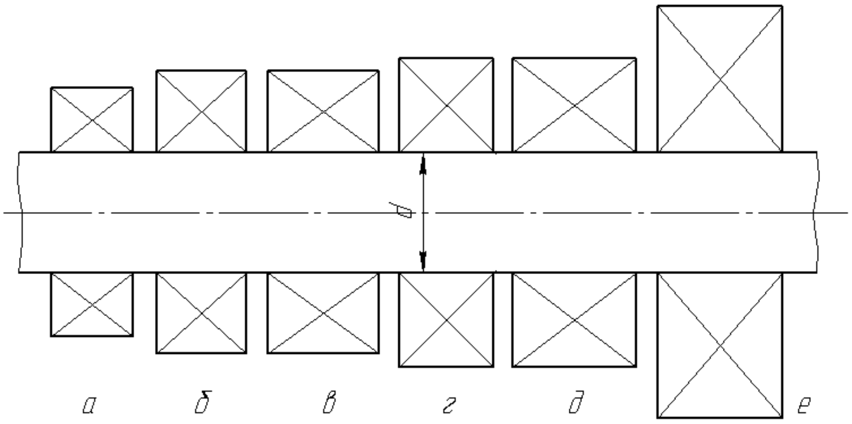

Рисунок 3 - Співвідношення ширин та діаметрів підшипників кочення.

5. За напрямом сприйманого навантаження підшипники кочення поділяють на *радіальні* – сприймають тільки радіальне навантаження, яке направлене перпендикулярно до осі обертання (деякі радіальні підшипники, наприклад кулькові, можуть сприймати певні осьові навантаження); *упорні* – сприймають тільки осьове навантаження; *радіально – упорні* – здатні сприймати радіальне та осьове навантаження; *упорно – радіальні* – сприймають значне осьове і незначне радіальне навантаження.

Кулькові підшипники ліпше працюють при підвищених швидкостях обертання і менш чутливі до перекосів. Роликові підшипники можуть

витримувати більш високу навантаженість (приблизно на 70– 100 %) порівняно з кульковими.

Усі підшипники кочення мають умовне позначення, яке складається з ряду цифр.

Дві перші цифри, рахуючи справа, означають внутрішній діаметр підшипників, до того ж для всіх підшипників із внутрішнім діаметром 20 мм і більше ці дві цифри означають частку від ділення діаметра (в міліметрах) на 5. Для підшипників із внутрішнім діаметром до 9 мм перша цифра праворуч показує фактичний розмір внутрішнього діаметра, мм. Внутрішні діаметри 10; 12; 15 і 17 мм позначають двома цифрами 00; 01; 02 і 03 відповідно.

Третя цифра праворуч разом із сьомою свідчать про серію підшипників всіх діаметрів ($d \geq$ 10мм): основна з особливо легких серій позначається цифрою 1, легка–2, середня – 3, важка – 4, легка широка – 5, середня широка – 6 і т. д.

Четверта цифра праворуч показує на тип підшипника: 0 – радіальний кульковий однорядний; 1 – радіальний кульковий дворядний сферичний; 2 – радіальний із короткими циліндричними роликами; 3 – радіальний роликовий дворядний сферичний; 4 – роликовий із довгими циліндричними роликами або голчастий; 5 – роликовий із витими роликами; 6 – радіально–упорний кульковий; 7 – роликовий конічний; 8 – упорний кульковий; 9 – упорний роликовий.

П'ята та шоста цифри праворуч, що вводяться не для всіх підшипників, характеризують їхні конструктивні особливості.

Цифри 6, 5, 4 і 2, що стоять через знак «тире» перед умовним позначенням підшипника, означають його клас точності (2 – найвищий клас точності). Нормальний клас точності позначається цифрою 0, яка не показується.

Приклади позначення підшипників: 318 – внутрішній діаметр $d = 18 \cdot 5 = 90$ мм;

3 – середня серія; 0 – радіальний кульковий однорядний підшипник (нулі перед значущими цифрами спереду позначення не записуються); 7216 – внутрішній діаметр 80 мм, легка серія, підшипник роликовий конічний.

Основні параметри стандартних підшипників – розміри, маса, вантажність (статична і динамічна), гранична швидкість обертання – наводяться у спеціальних каталогах підшипників кочення.

Матеріали деталей і точність підшипників кочення. Основний матеріал для кілець та тіл кочення підшипників – це підшипникові високовуглецеві хромисті сталі ШХ9, ШХ15 і ШХ15ГС. Твердість після відповідної термообробки кілець і роликів становить 60... 65 HRC, а кульок – 62...66 HRC.

Для основних деталей підшипників кочення великих розмірів широко застосовують цементовані сталі марок 18ХГТ, 12ХН3А, 20Х2Н4А та інші із твердістю 59...60 HRC.

Сепаратори виготовляють із м'якої вуглецевої сталі методом штампування; для високошвидкісних підшипників використовують масивні сепаратори з антифрикційних бронз, латуні, алюмінієвих сплавів або пластмас (текстоліту, поліаміду).

Для роботи в умовах ударних навантажень та високих вимог до безшумності застосовують підшипники з тілами кочення, виготовленими з пластмас (переважно із склопластиків). При цьому різко зменшуються вимоги до твердості кілець і їх можна виготовляти з легких сплавів.

Підшипники кочення поділяють на п'ять класів точності (ДСТУ 520–89), які позначаються цифрами (у порядку підвищення точності): 0, 6, 5, 4 і 2.

Точність підшипників кочення в основному характеризується:

а) точністю основних розмірів (внутрішнього і зовнішнього діаметрів підшипника та ширини кілець);

б) точністю форми взаємного розміщення поверхонь кілець;

в) точністю обертання.

1. 3. Монтаж, змащування та ущільнення підшипників кочення

Конструкція опор кочення, правильне складання і монтаж підшипників суттєво впливають на надійність та довговічність роботи підшипників кочення. Підшипники монтують, щоб забезпечувалось потрібне радіальне та осьове фіксування вала, але при цьому вони не повинні додатково навантажуватись силами від високих натягів у посадках кілець, температурних деформацій, перетяжки при монтажі, перекосів кілець.

Забезпечення жорсткості та співвісності посадочних гнізд. Гнізда у корпусах, які призначені для розміщення в них зовнішніх кілець підшипників, повинні бути достатньо жорсткими, бо деформація посадочних поверхонь може спричинити заклинювання тіл кочення і передчасне руйнування підшипника. Заклинювання може відбутись, коли не забезпечена співвісність посадочних гнізд у корпусі для двох опор вала або співвісність посадочних цапф вала.

У разі виникнення значних труднощів у забезпеченні співвісності посадочних гнізд (наприклад, при неможливості розміщення двох підшипників вала в єдиному жорсткому корпусі) використовують самоустановні сферичні підшипники. Такі підшипники застосовують також при великих поперечних прогинах осей та валів.

Монтаж підшипників кочення. Для осьового фіксування вала і сприймання опорою осьових навантажень обидва кільця підшипника фіксуються: внутрішнє кільце – на валу, зовнішнє – у корпусі опори.

На рис.4 показані деякі характерні способи монтажу підшипників на валу.

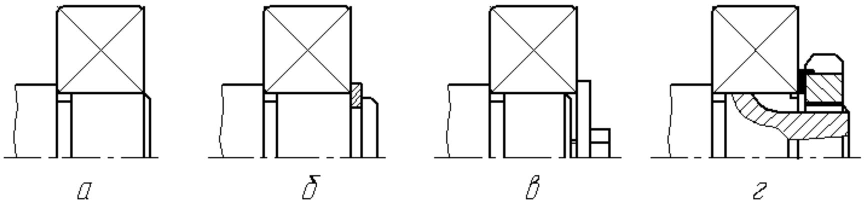

Рисунок 4 - Монтаж підшипників кочення на валах.

Внутрішні кільця підшипників закріпляють на валах, використовуючи буртики вала і посадку з натягом (рис. 4, а), пружинні стопорні кільця (рис.4, б),

торцеві шайби (рис.4, в) і круглі спеціальні гайки разом із стопорними шайбами (рис. 4, г). Такий монтаж підшипників на валах використовується для валів, що обертаються відносно нерухомого корпусу.

Монтаж підшипників кочення у нерухомому корпусі може здійснюватись за способами, показаними на рис. 5

За потребою забезпечення осьового переміщення опори вала, наприклад для компенсації температурних деформацій вала, зовнішнє кільце підшипника не фіксується в осьовому напрямі в корпусі (рис. 5, а). Однобічна фіксація осьового положення вала може здійснюватись однобічним закріпленням зовнішнього кільця підшипника буртиком у гнізді корпусу або кришкою підшипника (рис.5, *б, в).*

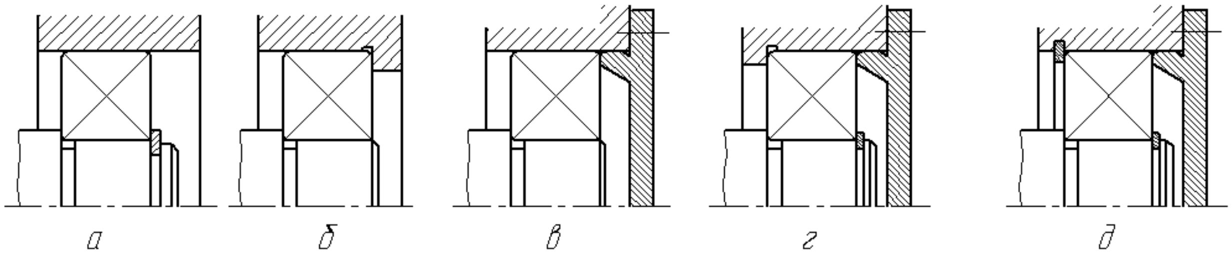

Рисунок 5 – Кріплення підшипників кочення у корпусі опори

Двобічне закріплення зовнішнього кільця в гнізді корпусу виконується за допомогою буртика або пружинного стопорного кільця та кришки підшипника (рис. 5, г, *д*). Існують також інші способи монтажу та фіксації підшипників кочення у гнізді корпусу.

Особливості монтажу підшипників двох опор вала у випадках використання радіальних, радіально – упорних та упорних підшипників.

Радіальні підшипники застосовують при радіальному навантаженні опор і деколи при незначному осьовому навантаженні (кулькові радіальні підшипники). На рис.6, *а* зображено варіант розміщення вала на радіальних кулькових підшипниках, який використовується для коротких валів

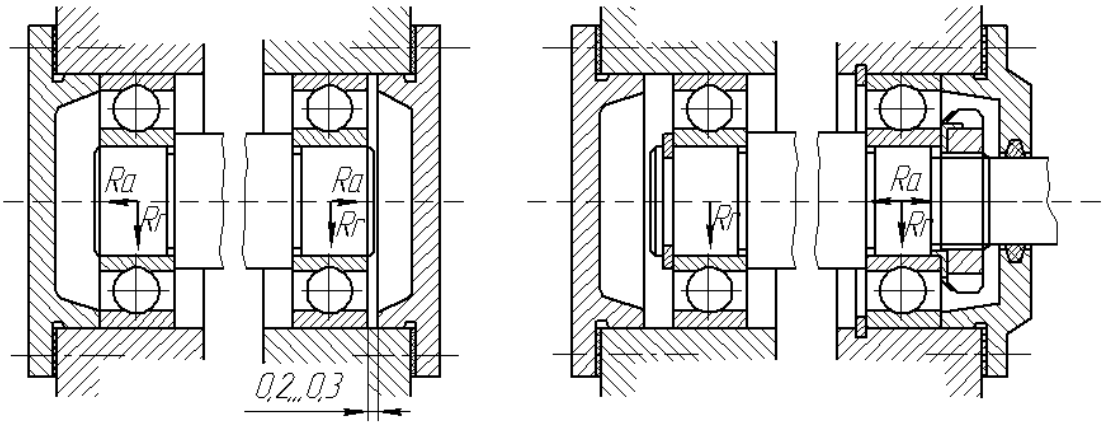

а) б)

Рисунок 6 – Монтаж двох опор вала на радіальних кулькових підшипниках: а) – монтаж використовується для коротких валів; б) - монтаж використовується для довгих валів.

Тут підшипники мають однобічну фіксацію зовнішніх кілець у двох опорах. Невеликий зазор 0,2…0,3 мм між зовнішнім кільцем та кришкою передбачають для запобігання заклинюванню тіл кочення при температурному видовженні вала.

Довгі вали розміщують на радіальних кулькових підшипниках за варіантом на рис. 6, б. У цьому варіанті внутрішні кільця двох підшипників мають двобічну фіксацію на валу, зовнішнє кільце одного з підшипників зафіксоване у корпусі з двох боків, а зовнішнє кільце другого підшипника має можливість переміщуватись у корпусі в осьовому напрямі.

Цим можна запобігти заклинюванню підшипників при температурному видовженні вала. Фіксований із двох боків на валу та в корпусі підшипник сприймає радіальне і осьове навантаження, а вільно розміщений у гнізді корпусу підшипник (плаваюча опора) –тільки радіальне навантаження (напрями навантаження показані стрілками). Підшипник плаваючої опори повинен бути навантаженим меншою радіальною силою.

Схеми монтажу роликових радіальних підшипників в опорах валів залежать у значній мірі від конструктивних особливостей цих підшипників.

Радіально–упорні підшипники одночасно сприймають радіальне та осьове навантаження. Особливістю цих підшипників є те, що під час їхнього радіального навантаження виникає осьова сила, яка обумовлена кутом контакту α тіл кочення. Ця осьова сила заставляє вал зміщатись в осьовому напрямі. Щоб запобігти таким зміщенням, вали у більшості випадків слід розміщувати на двох радіально–упорних підшипниках, до того ж поставлених так, щоб осьові сили, які в них виникають, були направлені в протилежні боки (тобто з протилежним напрямом кутів контакту α).

На рис. 7 показані варіанти монтажу радіально–упорних кулькових та роликових підшипників в опорах валів. Для коротких валів застосовують варіанти монтажу «у розпір» (рис.7, а) та «у розтяжку» (рис. 7, б).

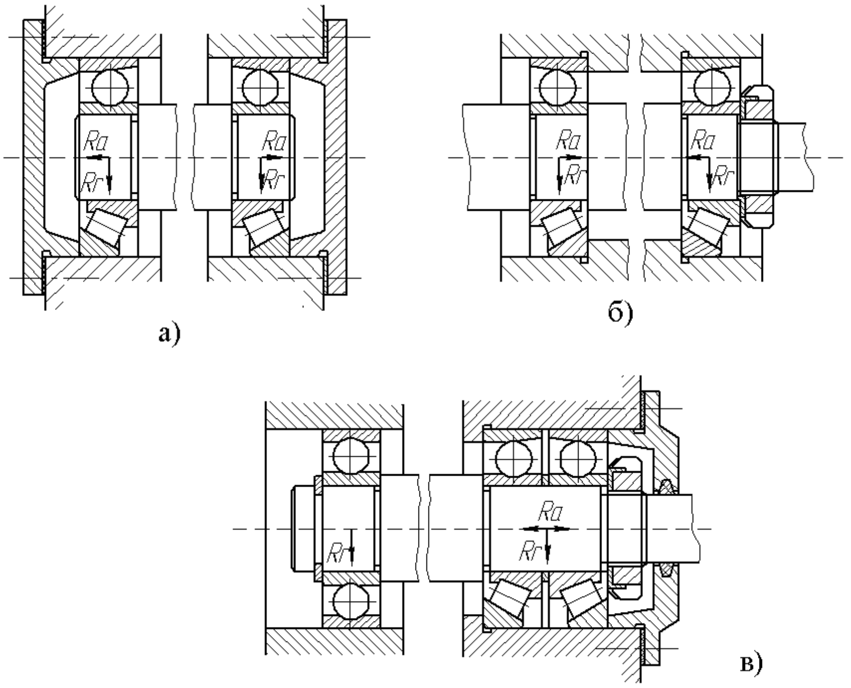

Рисунок 7 – Конструкції опор валів на радіально-упорних підшипниках.

У цих варіантах кожне кільце двох підшипників має тільки однобічну осьову фіксацію на валу і в гнізді корпусу опори.

Довгі вали, які навантажені радіальними та осьовими силами, розміщують на комбінованих опорах (рис. 7,в). Одна опора складається з двох радіально – упорних підшипників, поставлених «у розпір», і сприймає радіальне і двобічне осьове навантаження. Для другої опори вала може бути

використаний радіальний підшипник (для сприймання тільки радіального навантаження) із можливістю осьового переміщення (плаваюча опора) при температурних видовженнях вала.

Радіально – упорні підшипники вимагають регулювання. Регулювання натягу підшипників здійснюють за допомогою набору прокладок між корпусом та кришкою (рис.7, а, в) або за допомогою гайки на валу (рис.7, б).

Упорні підшипники застосовують для сприймання тільки осьових навантажень вала. Одинарні упорні підшипники сприймають осьове навантаження в одному напрямі, а подвійні підшипники здатні сприймати двобічне осьове навантаження. Варіанти монтажу зображені на рис. 8, а, б.

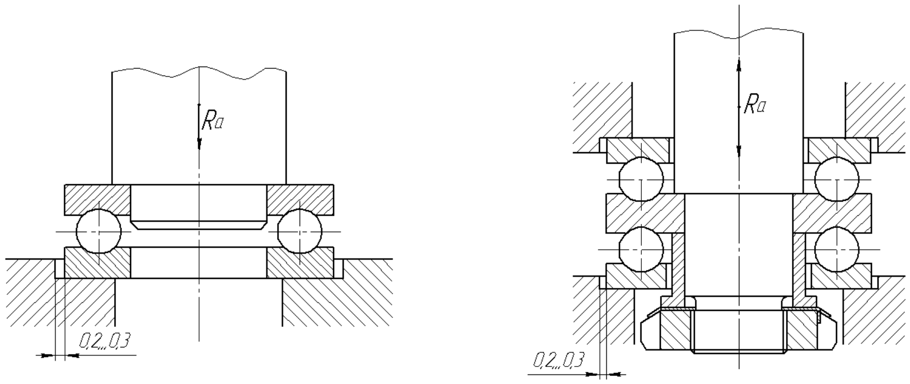

а) б)

Рисунок 8 – Опори валів на упорних кулькових підшипниках

Інколи в одній опорі можна використовувати радіальний і упорний підшипники. У цьому випадку така комбінована опора вала здатна сприймати як радіальні, так і осьові навантаження.

Посадки підшипників кочення. Посадки кілець підшипників на вал і в гніздо корпусу залежать від режиму роботи, виду навантаження, типу підшипника та способу його регулювання. Розрізняють два основних види навантажень підшипників: циркуляційне і місцеве.

Циркуляційне навантаження, при якому кільце підшипника обертається щодо вектора дії сили, наприклад внутрішнє кільце підшипника, яке розміщене на валу із зубчастим колесом. Таке кільце ставлять на вал із натягом. У противному разі через зазор воно почне обкочуватись по цапфі, що спричинить її спрацьовування.

Місцеве навантаження, при якому кільце не обертається щодо вектора діючої сили. Таке навантаження здійснюється відносно зовнішнього кільця підшипника, який поставлений на вал із зубчастим колесом навантаженої передачі. У випадку місцевого навантаження кільця підшипників ставлять із невеликим зазором або малим натягом. Така посадка дозволяє кільцю під дією поштовхів та вібрацій періодично повертатись навколо своєї осі та вступати в роботу новим навантаженим ділянкам бігової доріжки.

Кільця підшипників, які повинні при регулюванні зазорів переміщатись на валу або в корпусі, встановлюють по рухомій посадці.

Призначення полів допусків для посадки підшипників кочення слід робити з урахуванням наведених рекомендацій:

1. Поля допусків вала для посадки внутрішніх кілець підшипників:
при циркуляційному навантаженні (вал обертається) – j6, k6, m6, n6.
при місцевому навантаженні (вал не обертається) – g6, h6.

2. Поля допусків отворів в корпусі для посадки зовнішніх кілець підшипників:

при циркуляційному навантаженні (корпус обертається) – K6, M7, N7.

при місцевому навантаженні (корпус не обертається) – Js7, H7, K6, M7.

Змащування підшипників кочення. Щоб зменшити тертя між тілами кочення, кільцями і сепаратором, захистити від корозії та підвищити герметизацію робочої зони підшипників кочення, їх періодично змащують.

Практичне застосування для змащування підшипників кочення мають рідкі мінеральні та пластичні мастила.

Рідкі мастила використовують за потребою мінімальних втрат на тертя і при підвищених робочих температурах підшипників. Чим більше навантаження на підшипник і вища температура, тим вищою повинна бути в'язкість мастила. Змащування підшипників рідкими мастилами може здійснюватись зануренням у мастильну ванну, розбризкуванням, мастильним туманом або краплинним

способом. При змащуванні зануренням підшипників горизонтальних валів рівень мастила повинен бути не вище від центра нижнього тіла кочення.

Пластичні мастила закладають у підшипникові гнізда корпусів на 0,3–0,6 їхнього вільного об'єму і періодично поновлюють. Найдоцільніше використовувати пластичні мастила для підшипників, розміщених у важкодоступних місцях, підшипників, що працюють у забрудненому середовищі, та підшипників із коливним рухом малої амплітуди. Підвищена надійність захисту від забруднення пов'язана із заповненням пластичним мастилом зазорів і відповідно додатковим ущільненням опор валів.

При високих температурах для підшипників кочення застосовують тверді мастильні матеріали у розпиленому стані – графіт і дисульфід молібдену.

Ущільнення підшипників кочення. Щоб захистити підшипники кочення від забруднення та запобігти витіканню з них мастила, слід застосовувати в опорах валів ущільнювальні пристрої.

За принципом дії ущільнювальні пристрої (рис. 9) поділяють на такі:

контактні (манжетні та сальникові), що використовуються при низьких та середніх швидкостях; ущільнювальна дія забезпечується завдяки щільному контакту деталей пристрою;

лабіринтні та щілинні, які застосовують у необмеженому діапазоні швидкостей; захист здійснюється завдяки підвищеному опору витікання мастила через вузькі щілини;

відцентрові, які можуть бути використаними при середніх та високих швидкостях; принцип дії – відкидання відцентровими силами мастила та забруднюючих речовин, які попадають у підшипникові вузли;

комбіновані, які поєднують два або більше розглянутих вище принципів дії.

Манжетні ущільнення (рис.9, а) виконують у вигляді кільцевих манжет, які встановлюють, наприклад, у кришку з натягом. Манжета притискається до вала під дією сил пружності самої манжети та спеціальної пружини. Манжетні

ущільнення стандартизовані (ДСТУ 8752–79) і належать до досить надійних у роботі. Вони однаково можуть бути використаними як для рідких, так і для пластичних мастил при швидкостях поверхні вала до 10 м/с. Контактна з манжетою поверхня вала повинна бути полірованою.

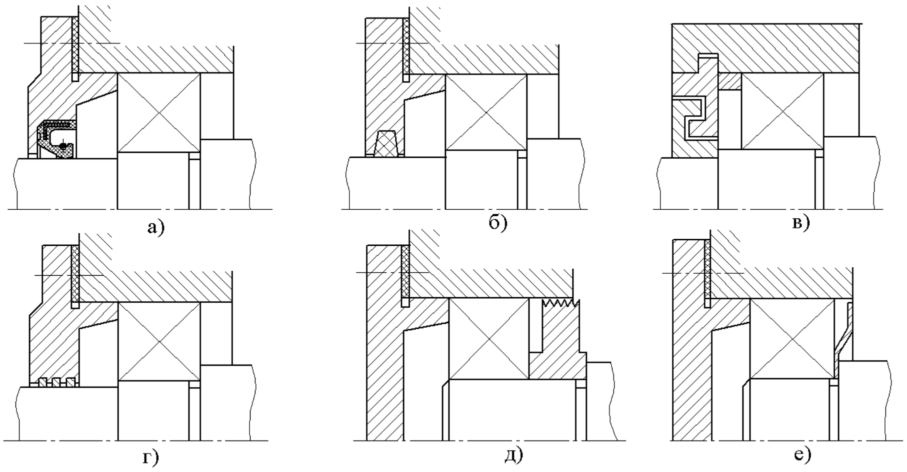

Рисунок 9 – Ущільнення підшипників у опорах

Сальникові ущільнення (рис.9, б) виконують у вигляді просочених у гарячому мастилі фетрових кілець, що розміщені з натягом у спеціальних кільцевих жолобах. Використовують сальникові ущільнення для рідких та пластичних мастил при швидкостях до 5 м/с на полірованих поверхнях валів.

Лабіринтні ущільнення (рис.9, в) є найдосконалішими для роботи при високих швидкостях. Малі зазори 0,2 – 0,5 мм при роботі ущільнень в умовах низьких та середніх швидкостей заповнюють пластичним мастилом.

Щілинні ущільнення (рис. 9, г, д) виконують у вигляді кільцевих щілин із проточками. Щілини заповнюють пластичним мастилом і використовують для підшипникових вузлів, що працюють у чистому та сухому середовищі.

Ущільнення, робота яких базується на дії відцентрової сили (рис.9, е), використовують як внутрішні ущільнення. Вони прості за конструкцією, але не забезпечують ущільнювальної дії при зупинках машини.

Комбіновані ущільнення застосовують при роботі опор із підшипниками кочення в умовах сильного забруднення або в агресивному середовищі.

РОЗДІЛ 2. РОЗРАХУНОК ПІДШИПНИКІВ КОЧЕННЯ.

2.1. Вибір і перевірка підшипників кочення за динамічною вантажністю (за ДСТУ 8855 - 82)

При виборі необхідного для заданих умов роботи типорозміру кулькових або роликових підшипників повинні бути враховані наступні чинники:

а) величина і напрям навантаження (радіальне, осьове або комбіноване);

б) характер навантаження (постійне, змінне, вібраційне або ударне);

в) частота обертання підшипника;

г) необхідна довговічність (строк служби в годинах або в мільйонах обертів);

д) особливі вимоги до підшипників, які залежать від конструкцій вузла, машини або механізму і умов його експлуатації, наприклад: самоустановність для компенсації перекосів вала або корпусу, здатність забезпечити переміщення вала в осьовому напрямку, монтаж безпосередньо на вал, або на втулці.

Звичайно треба віддавати перевагу кульковим підшипникам у порівнянні з більш трудоємкими і дорогими роликовими підшипниками, а також скрізь, де це допустимо, підшипникам нормального класу точності 0 у порівнянні з підшипниками підвищених і високих класів точності (у відповідності з ДСТУ 520-89).

Вибір підшипника рекомендується проводити в наступному порядку.

1. Попередньо намітити тип підшипника з урахуванням умов експлуатації і конструкції вузла.

2. Визначити типорозмір підшипника у відповідності з діаметром цапфи вала, який визначено раніше, при розрахунку валів, і положенням вала в редукторі (коробки швидкостей), (швидкохідний, проміжний або тихохідний).

Для валів черв'ячних і конічних зубчастих передач рекомендується вибирати радіально-упорні конічні роликові підшипники, які мають більшу, ніж

радіально-упорні кулькові підшипники, осьову контактну жорсткість, що забезпечить більш точне зачеплення.

Для швидкохідних валів треба вибирати підшипники середньої серії, тихохідних - легкої.

Для приводних валів конвеєрів приймаються радіальні сферичні дворядні підшипники легкої серії.

3. Вибрані підшипники перевіряються на довговічність.

2. 2. Розрахунок довговічності підшипників

Довговічність підшипника визначається як кількість обертів (або годин при заданій постійній частоті обертання), яке підшипник повинен пропрацювати до появи ознак втомленості матеріалу будь-якого кільця або тіла кочення.

Під номінальною довговічністю (розрахунковим строком служби) розуміється строк служби підшипників, протягом якого не менше 90% підшипників з групи ідентичних підшипників повинні пропрацювати без проявлень ознак втомленого руйнування метала.

Довговічність підшипника залежить як від зовнішніх факторів (величини і напрямку навантаження, частоти обертання та ін.) так і від його динамічної вантажності. Номінальна довговічність L (в млн. обертів), або L_h (в год.) визначається за формулами:

$$L = (C/P)^P; \tag{1}$$

$$L_h = \frac{10^6}{60n}\left(\frac{C}{P}\right)^P; \tag{2}$$

$$L_h = \frac{1740}{\omega}\left(\frac{C}{P}\right)^P. \tag{2a}$$

де C - динамічна вантажність, Н;

n - частота обертання рухомого кільця підшипника, об/хв.;

ω - кутова швидкість рухомого кільця підшипника, рад/с;

P - еквівалентне динамічне навантаження, Н;

p - показник ступеня, p = 3 - для кулькових підшипників, p = 3,33 - для роликових підшипників.

Формули (1)...(2а) справедливі при будь - якої частоті обертання n > 10 об/хв., аби вона не перевищувала граничної частоти обертання для даного підшипника.

При n = 1...10 об/хв. (ω = 0,1...1,0 рад/с) розрахунок ведуть виходячи з n = 10 об/хв. (ω = 1 рад/с).

При n < 1 об/хв. (ω < 0,1 рад/с) діюче навантаження розглядається як статичне, і розрахунок підшипника ведеться за статичною вантажністю.

Еквівалентним динамічним навантаженням P для радіальних та радіально-упорних підшипників називається така постійна радіальна сила, яка при її дії на підшипник, у якого обертається внутрішнє кільце, забезпечує таку ж довговічність, яку підшипник буде мати при дійсних умовах навантаження і обертання.

Для упорних і упорно-радіальних підшипників - це постійна центральна осьова сила при обертанні кільця, закріпленого на валу і нерухомому кільці у корпусі.

Розрахункове еквівалентне динамічне навантаження визначається за формулою:

$$P = (VXF_r + YF_a)K_б K_T \qquad (3)$$

де X - коефіцієнт радіального навантаження (табл. 1, 2, 3, 4 каталожні таблиці);

Y- коефіцієнт осьового навантаження (табл. 1, 2, 3, 4 каталожні таблиці);

V - коефіцієнт обертання (V = 1, якщо обертається внутрішнє кільце і V = 1,2 якщо обертається зовнішнє кільце);

$F_г$ - радіальне навантаження підшипника, Н

$F_г$ = R (R- радіальна складова опорної реакції);

$F_α$ - осьове навантаження підшипника, Н;

$К_б$ - коефіцієнт безпеки (табл. 5)

$К_т$ - температурний коефіцієнт. Якщо температура підшипникового вузла t < 100^0, то $К_т$=1.

В окремих випадках розрахункове еквівалентне динамічне навантаження обчислюється за спрощеними формулами:

Для радіальних кулькових та роликових підшипників, не навантажених осьовою силою ($F_a = 0$ і $X = 1$):

$$P = VF_r K_б \qquad (4)$$

для упорних підшипників ($F_r = 0$; $Y = 1$; $V = 1$)

$$P = F_a K_б \qquad (5)$$

для радіальних кулькових підшипників при дії F_a, упорно-радіальних кулькових та роликових підшипників

$$P = (VXF_r + YF_a)K_б \qquad (6)$$

у формулах (4)...(6) прийнято $К_т$ = 1, бо в курсових проектах з деталей машин не зустрічаються випадків, коли t > 100°С.

Значення коефіцієнтів X і Y вибирають на основі порівняння відношення F_a / VF_r і параметра осьового навантаження е.

Це пов'язано з тим, що через наявність радіального зазору в підшипнику при відсутності осьового навантаження має місце підвищена нерівномірність навантаження тіл кочення.

Для деякого значення $F_a / VF_r = e$ це компенсує у однорядних підшипниках збільшення загального навантаження на підшипник із ростом осьової сили F_a. Тому значення X і Y різні при $F_a / VF_r < e$ і $F_a / VF_r > e$. В однорядних підшипниках при $F_a / VF_r \le e$ розрахунок ведеться на дію тільки радіального навантаження (приймають X = 1 і Y = 0).

Таблиця 1. Коефіцієнти радіальних (X та X_0) і осьових (Y та Y_0) навантажень

Тип підшипників	F_a/C_0	e	$F_a/(VR) \le e$		$F_a/(VR) > e$		X_0	Y_0
			X	Y	X	Y		
Радіальні кулькові однорядні, ДСТУ 8338-75 тип 0000	0,014	0,19	1	0	0,56	2,30	0,6	0,5
	0,028	0,22				1,99		
	0,056	0,26				1,71		
	0,084	0,28				1,55		
	0,110	0,30				1,45		
	0,170	0,34				1,31		
	0,280	0,38				1,15		
	0,420	0,42				1,04		
	0,560	0,44				1,00		
Радіально-упорні кулькові однорядні, ДСТУ 831-75 тип 36000, $\alpha=12^0$	0,14	0,30	1	0	0,45	1,81	0,5	0,46
	0,029	0,34				1,62		
	0,059	0,37				1,46		
	0,086	0,41				1,34		
	0,110	0,45				1,22		
	0,170	0,48				1,132		
	0,290	0,52				1,04		
	0,430	0,54				1,01		
	0,570	0,54				1,00		
Тип 46000, $\alpha=26^0$	-	0,68	1	0	0,41	0,87	0,5	0,37
Тип 66000, $\alpha=36^0$	-	0,95	1	0	0,37	0,66	0,5	0,28
Радіально упорні роликові конічні однорядні, ДСТУ 333-75, тип 7000	-	$1{,}5 \cdot tq\alpha$ (дивись каталог)	1	0	0,40	$0{,}4 \cdot ctq\,\alpha$ (дивись каталог)	0,5	$0{,}22 \cdot ctq\alpha$ (дивись каталог)
Радіальні з короткими циліндричними роликами, ДСТУ 8328-75, типів 2000; 12000; 32000; 42000;	-	-	1	0	1	0	1	0
Кулькові дворядні сферичні, ДСТУ 5720-75, типів 1000, 11000	-	Табл.	1	0	0,65	Табл.	0,5	$0{,}22 \cdot ctq\alpha$
Роликові дворядні сферичні, ДСТУ 5721-75, тип 3000	-	Табл.	1	0	0,67	Табл.	0,5	$0{,}22 \cdot ctq\alpha$

Примітка α- номінальний (початковий) кут контакту.

Таблиця 2. Значення X та Y для радіально-упорних конічних і радіальних сферичних роликових підшипників

$\frac{F_a}{VF_r} \le e$		$\frac{F_a}{VF_r} > e$		e
X	Y	X	Y	
Підшипники однорядні				
1	0	0,4	$0{,}4 \cdot ctq\,\alpha$	$1{,}5 \cdot tq\,\alpha$
Підшипники дворядні				
1	$0{,}45 \cdot ctq\,\alpha$	0,67	$0{,}67 \cdot ctq\,\alpha$	$1{,}5 \cdot tq\,\alpha$

Примітка: 1. Мається на увазі, що дворядні підшипники мають симетричну конструкцію. 2. При $\alpha = 0^0$ $F_a = 0$ та $X = 1$.

Таблиця 3. Значення X та Y для упорно - радіальних підшипників

Кут контакту α	Одинарні підшипники		Подвійні підшипники				e
	$\frac{F_a}{F_r} > e$		$\frac{F_a}{F_r} \le e$		$\frac{F_a}{F_r} > e$		
	X	Y	X	Y	X	Y	
45	0,66	1	1,18	0,59	0,66	1	1,25
60	0,92	1	1,90	0,54	0,92	1	2,17
75	1,66	1	3,89	0,52	1,66	1	4,67

Примітка: 1. Мається на увазі, що подвійні підшипники мають симетричну конструкцію. 2. При $\alpha = 90^0$ $F_r = 0$: $Y = 1$

Таблиця 4. Значення X та Y для упорних конічних і упорно-радіальних сферичних роликових підшипників

Одинарні підшипники		Подвійні підшипники				*e*
$\frac{F_a}{F_r} > 0$		$\frac{F_a}{F_r} \le e$		$\frac{F_a}{F_r} > e$		
X	Y	X	Y	X	Y	
$tq\,\alpha$	1	$1{,}5 \cdot tq\alpha$	0,67	$tq\,\alpha$	1	$1{,}5 \cdot tq\alpha$

Примітка: 1. Мається на увазі, що подвійні підшипники мають симетричну конструкцію. 2. При $\alpha = 90^0$ $F_r = 0$: $Y = 1$

Таблиця 5. Значення коефіцієнтів безпеки $K_б$ в залежності від характеру навантаження

Характерне навантаження підшипників	$K_б$	Приклади
Спокійне без поштовхів	1,0	Ролики стрічкових конвеєрів, приводи малої потужності
Легкі поштовхи. Короткочасні перевантаження (до 125% від номінального)	1,0…1,2	Електродвигуни, вентилятори
Помірні поштовхи. Короткочасні перевантаження (до 150% від номінального)	1,3…1,5	Зубчаті передачі 7-го та 8-го ступенів точності, редуктори всіх конструкцій
Навантаження зі звичайними поштовхами та вібрацією. Короткочасні перевантаження до 200% від номінального	1,8…2,5	Зубчасті передачі 9-го ступеня точності. Дробилки та копри.

Параметри осьового навантаження е для кулькових (радіальних і радіально-упорних підшипників типу 36000) вибирають залежно від відношення F_a / C_o (C_0- статична вантажність підшипника). Для інших підшипників параметр е беруть за каталогом (довідниковими таблицями).

Осьові навантаження F_a на радіальні кулькові підшипники беруть рівними зовнішнім осьовим силам F_{a1}, що діють на вал. (F_{a1} - осьова сила, що виникає при роботі передачі, одна з ланок якої встановлена на валу, підшипники якого розраховуються).

Осьові навантаження F_a на радіально-упорні підшипники визначають за зовнішньою осьовою силою F_{a1}, що діє на вал, і осьовими складовими S_1 та S_2, що виникають у двох опорах вала при їх радіальному навантаженні.

2. 3. Аналіз результату розрахунку

Необхідна умова вірно вибраних підшипників для вала редуктора:

$$L_h \geq t \qquad (7)$$

де L_h - номінальна довговічність більш навантаженого підшипника, год;

t - заданий строк служби підшипників (строк роботи привода за технічним завданням), год.

Більш навантаженим буде підшипник, для якого значення P буде більшим. Якщо для одного підшипника більшим виявиться і радіальне і осьове навантаження, то це означає, що цей підшипник буде більш навантаженим, і для другого підшипника визначити P не треба.

Якщо умова (7) не виконується, то треба вибрати більші за розміром підшипники (з одночасним збільшенням діаметра цапфи вала) або підшипники більш важкої серії.

Якщо номінальна довжина суттєво більше заданого строку служби, то треба або зменшити розмір підшипника, або взяти підшипники більш легкої серії.

І в першому, і в другому випадку доводиться робити нове креслення редуктора. Тому в практиці курсового проектування креслення залишаються без змін. Просто в першому випадку (коли $L_h < t$) в технічних умовах на складальному кресленні редуктора вказують, після якого строку роботи редуктора необхідно замінити підшипники.

2. 4. Розрахунок радіальних роликових підшипників

Ці підшипники не сприймають осьового навантаження, бо в них кільця можуть вільно пересуватися одне відносно іншого. Дана властивість цих підшипників використовується при конструюванні так званих "плаваючих" опор, наприклад, для валів шевронних передач. Вибір і розрахунок даних підшипників мають робити за загальною схемою (вибір і перевірка на довговічність), або приймати необхідний за попередньо обчисленою динамічною вантажністю.

Приклад 1. Підібрати роликові підшипники для швидкохідного вала шевронного циліндричного редуктора за такими даними: радіальні реакції опор $R_A = R_B = 1350$ Н, кутова швидкість вала ω = 100 рад/с, діаметр цапфи вала d = 30 мм. Бажана довговічність підшипників t = 20000 год. Зубчаста передача 7-го ступеня точності.

Вибираємо у відповідності з діаметром цапф вала підшипники легкої серії 2206 ГОСТ 8328-75, які мають динамічну вантажність С = 16,9 кН. Обчислимо еквівалентне динамічне навантаження за формулою (4), враховуючи, що V = 1 (обертається внутрішнє кільце) і $K_б = 1{,}5$ (табл. 5):

$$P = VF_r K_б = 1 \cdot 1350 \cdot 1{,}5 = 2020H$$

Визначаємо за формулою (2а) розрахункову довговічність L_h :

$$L_h = \frac{1740}{\omega}\left(\frac{C}{P}\right)^{3,33} = \frac{1740}{100}\left(\frac{16{,}9}{2{,}02}\right)^{3,33} = 20500 год. > t = 20000 год.$$

що перевищує заданий строк служби.

Цю ж задачу вирішимо іншим способом, застосувавши проектний розрахунок за формулою, яку можна одержати з формули (2а):

$$C = P \cdot \sqrt[P]{\frac{L_h \omega}{1740}} \qquad (8)$$

Обчислюємо значення величини Р (коефіцієнт безпеки за табл.5 $K_б = 1{,}5$):

$$P = VF_r K_б = 1 \cdot 1350 \cdot 1{,}5 = 2020H$$

$$C = 2020 \cdot \sqrt[3,33]{\frac{20000 \cdot 100}{1740}} = 16800H$$

За визначеним значенням С вибираємо підшипник 2206, у якого С = 16,9 кН (найближча більша до необхідного значення).

2. 5. Розрахунок радіальних кулькових підшипників при відсутності осьового навантаження.

Розрахунок ведеться аналогічно розрахунку радіальних роликових підшипників.

Приклад 2. Підібрати роликові підшипники для швидкохідного вала шевронного циліндричного редуктора за такими даними: радіальні реакції опор $R_A = R_B = 1350$ Н, кутова швидкість вала ω = 100 рад/с, діаметр цапфи вала d = 30мм. Бажана довговічність підшипників t = 20000 год. Зубчаста передача 7-го ступеня точності.

У відповідності з діаметром цапф вала вибираємо радіальні кулькові підшипники легкої серії 206 ДСТУ 8338-75, які мають динамічну вантажність С = 15,0 кН.

Обчислимо еквівалентне динамічне навантаження за формулою (4) (коефіцієнт $K_б$ = 1,5 (табл. 5))

$$P = VF_rK_б = 1 \cdot 1350 \cdot 1{,}5 = 2020H$$

За формулою (2а) визначаємо розрахункову довговічність L_h:

$$L_h = \frac{1740}{\omega}\left(\frac{C}{P}\right)^3 = \frac{1740}{100}\left(\frac{15{,}0}{2{,}02}\right)^3 = 7125\text{год.}$$

Отже, підшипники 206 не підходять.

Приймаємо кулькові підшипники середньої серії 306, які мають С = 21,6 кН.

Перевіряємо нові підшипники на довговічність

$$L_h = \frac{1740}{\omega}\left(\frac{C}{P}\right)^3 = \frac{1740}{100}\left(\frac{21{,}6}{2{,}02}\right)^3 = 21274\text{год.} > t = 20000\text{год.}$$

що перевищує заданий строк служби.

Якщо діаметри цапф невідомі (або не задані), то необхідну динамічну вантажність можна знайти, виконавши проектний розрахунок за формулою (8)

$$C = P \cdot \sqrt[p]{\frac{L_h \cdot \omega}{1740}} = 2020 \cdot \sqrt[3]{\frac{20000 \cdot 100}{1740}} = 21160H$$

з каталогу ДСТУ 8338-75 підходять підшипники:

208, у якого С = 25,1кН;

306, у якого С = 21,6 кН;

405, у якого С = 28,6 кН.

Остаточно приймаємо підшипник 306, у якого С = 21,6 кН (найближча більша до необхідного значення).

2. 6. Розрахунок радіальних кулькових підшипників навантажених, крім радіального, осьовим навантаженням F_a.

Для радіальних кулькових підшипників, на які діють і радіальні і осьові навантаження, еквівалентне динамічне навантаження Р визначається за формулою (3)

Для визначення коефіцієнтів X та Y треба знайти відношення F_a / C_0; C_0 - статична вантажність вибраного підшипника, Н.

Після обчислення P знаходять номінальну довговічність за формулами (1)...(2а).

Приклад 3. Вибрати радіальні кулькові підшипники для швидкохідного вала косозубого циліндричного редуктора за такими даними: радіальні складові реакцій опор $R_A = R_B = 1500$Н, осьова сила зубчастої передачі $F_a = 400$ Н, кутова швидкість вала ω = 100 рад/с, діаметри цапф вала d = 30мм, зубчаста передача 7-го ступеня точності. Строк служби підшипників t = 11000 год.

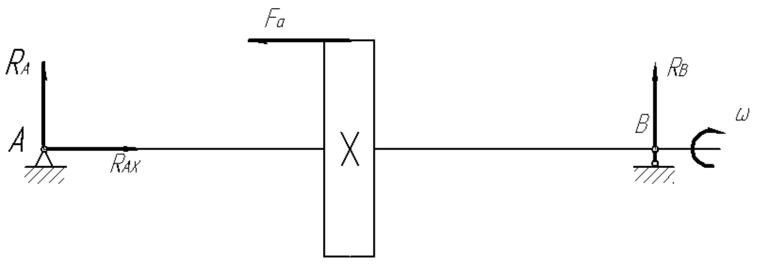

Рисунок 10 - Схема вала

(радіальні реакції R_A та R_B умовно показані діючими в одній, вертикальній площині).

Вибираємо підшипники середньої серії 306 ДСТУ 8338-75, які мають динамічну C = 21,6 кН та статичну C_0 = 14,8 кН вантажності.

Більш навантажений підшипник A, який, крім того, що навантажений осьовою силою $F_a = 400H$, має ще й радіальне навантаження $R_A = 1500H$.

Знаходимо відношення

$$\frac{F_a}{C_0} = \frac{400}{14800} = 0{,}027$$

За табл. 1 встановлюємо, що параметр осьового навантаження е = 0,22 Тепер обчислимо відношення

$$\frac{F_a}{VF_r} = \frac{400}{1 \cdot 1500} = 0{,}27 > e = 0{,}22.$$

(коефіцієнт обертання V = 1, бо у підшипника обертається внутрішнє кільце).

Отже, за табл. 1 коефіцієнти радіального навантаження X = 0,56; а осьового Y = 1,99. Коефіцієнт безпеки $K_б$ = 1,5 (табл. 5).

Обчислимо еквівалентне динамічне навантаження P підшипника A за формулою (3):

$$P = (VXF_r + YF_a)K_б K_T = (1 \cdot 0{,}56 \cdot 1500 + 1{,}99 \cdot 400) \cdot 1{,}5 \cdot 1 = 2450H$$

Визначимо за формулою (2а) розрахункову довговічність L_h:

$$L_h = \frac{1740}{\omega}\left(\frac{C}{P}\right)^3 = \frac{1740}{100}\left(\frac{21.6}{2.45}\right)^3 = 11920 год. > t = 11000 год.$$

що перевищує заданий строк служби

Приклад 4. Вибрати сферичні кулькові підшипники для швидкохідного вала косозубого циліндричного редуктора за такими даними: радіальні складові реакцій опор R_A = R_B = 1500Н, осьова сила зубчастої передачі $F_a = 400$ Н, кутова швидкість вала ω = 100 рад/с, діаметри цапф вала d = 30мм, зубчаста передача 7-го ступеня точності.

Вибираємо підшипники середньої серії 1306 ДСТУ 5720-75.

Більш навантаженим буде підшипник А, на який діють крім радіального навантаження $R_A = 1500H$ і осьове навантаження $F_a = 400H$.

За табл. 9 підшипник 1306 має динамічну вантажність С = 16,5 кН; параметр осьового навантаження е = 0,256.

Знаходимо відношення

$$\frac{F_a}{VF_r} = \frac{400}{1 \cdot 1500} = 0{,}267 > e = 0{,}256.$$

Отже для нашого випадку коефіцієнти радіального навантаження Х = 0,65 (табл.1) і осьового Y = 3,8 (табл. 8)

Обчислимо еквівалентне динамічне навантаження за формулою (6):

$$P = (VXF_r + YF_a)K_б K_T = (1 \cdot 0{,}65 \cdot 1500 + 3{,}8 \cdot 400) \cdot 1{,}5 \cdot 1 = 3740H$$

(Як і в попередньому прикладі V = 1 і $K_б$ = 1,5).

Знаходимо за формулою (2а) розрахункову довговічність підшипника А:

$$L_h = \frac{1740}{\omega}\left(\frac{C}{P}\right)^3 = \frac{1740}{100}\left(\frac{16.5}{3{,}74}\right)^3 = 1494 год.$$

2. 7. Розрахунок радіально-упорних підшипників.

Радіально – упорні підшипники встановлюються за двома схемами: "в розпір" (рис. 11а) або "в розтяг" (рис. 11б).

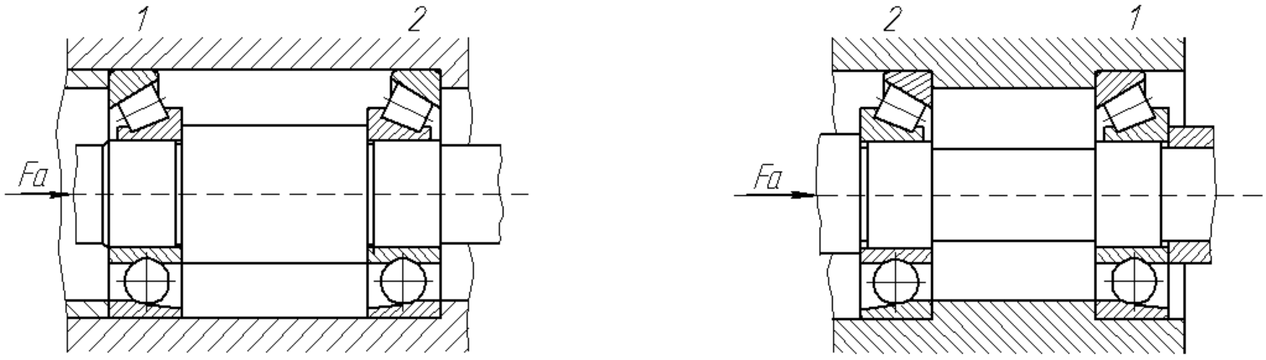

а) б)

Рисунок 11 - Схема установки радіально – упорних підшипників

Схема по рис. 11, б має перевагу перед схемою рис. 11,а тільки в тому, що фактична відстань між підшипниками трохи більша, ніж геометрична (між центрами підшипників), тому опорні реакції будуть меншими ніж на схемі рисунку 11,а.

Але схема на рис. 11,а значно простіша в конструюванні підшипникового вузла і зустрічається в переважній більшості випадків.

Перевірочний розрахунок радіально-упорних підшипників значно складніший за розрахунок радіальних кулькових підшипників при дії осьової сили з-за того, що визначення коефіцієнтів X та Y і параметра *e* вимагає більшого об'єму обчислень, а також більш складним є визначення осьових навантажень підшипників F_a.

Величини Y та e для конічних підшипників приймаються з каталожних таблиць, бо вони залежать тільки від конструкції підшипника.

Для кулькових радіально-упорних підшипників типу 46000, у яких номінальний кут контакту $\alpha = 26^0$; $e = 0{,}68$; $Y = 0{,}87$.

Визначення e та Y для кулькових підшипників типу 36000 (α =12°) складніше, бо вони залежать не тільки від конструкції підшипника, а й від його осьового навантаження F_a яке, в свою чергу, залежить від радіального навантаження F_r за формулою (9) і в залежності від вибраної схеми установки підшипників (рис.11) за табл. 6 треба визначити осьові навантаження F_{a1} та F_{a2}.

Осьові складові навантаження S від дії радіальних навантажень F_r визначаються за формулою:

$$S = eF_r \tag{9}$$

Обчислити відношення F_a / C_o за графіком рис.12 визначити значення е, для обох підшипників.

Після першої спроби навряд щоб знайденні значення *e* співпадали з попередньо прийнятими значеннями, тому треба зробити другу спробу, прийнявши нові, середні значення e_1 та e_2.

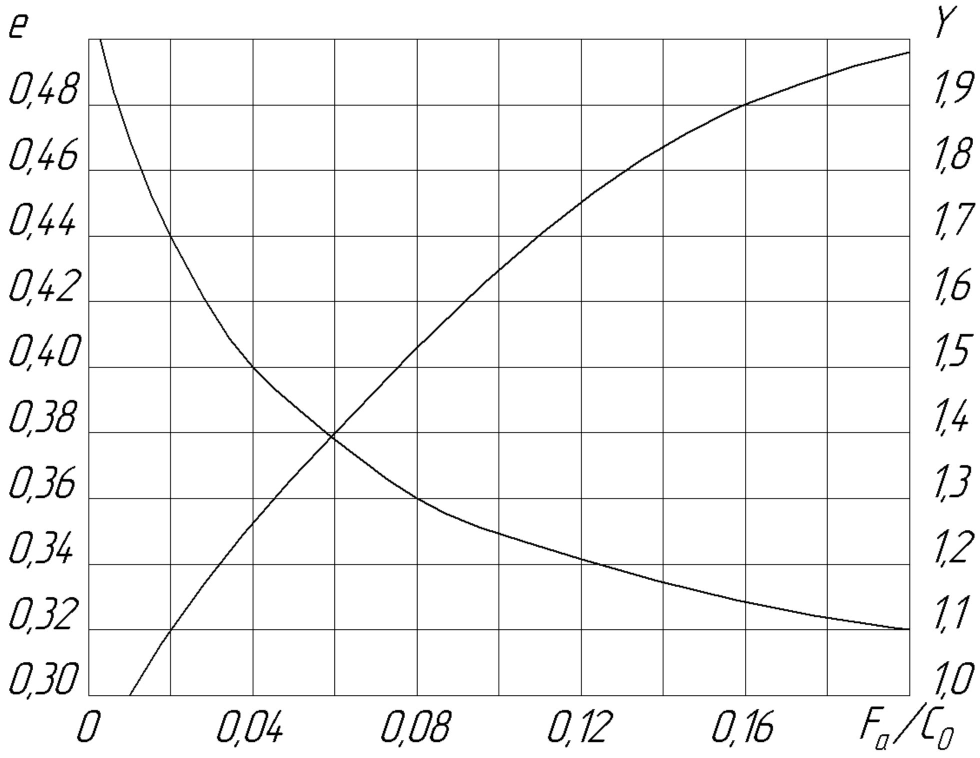

Рисунок 12 - Залежність *е* та Y від відношення F_a / C_o для радіально-упорних підшипників типу 36000

Якщо досить близької збіжності прийнятих і одержаних значень e_1 та e_2 не отримали, треба зробити наступне наближення, після якого, як правило подальші спроби робити не треба. Після останньої спроби за рис. 3 знаходять Y_1 та Y_2.

Подальший розрахунок для всіх типів підшипників виконується в такому порядку.

1. Визначити осьові складові S від радіальних навантажень:

а) для кулькових підшипників - за формулою $S = eF_r$ (9)

б) для роликових підшипників - за формулою $S = 0.83eF_r$ (10)

Таблиця 6. Формули для обчислення осьових навантажень радіально- упорних підшипників

<table>
<tr><th colspan="3">Умови навантаження</th><th>Осьові навантаження</th></tr>
<tr><td>1</td><td>$S_1 \geq S_2$</td><td>$F_{a1} \geq 0$</td><td rowspan="2">$F_{a1} = S_1$ $F_{a2} = S_1 + F_a$</td></tr>
<tr><td>2</td><td>$S_1 < S_2$</td><td>$F_{a1} \geq S_2 - S_1$</td></tr>
<tr><td>3</td><td>$S_1 < S_2$</td><td>$F_{a1} \leq S_1 - S_2$</td><td>$F_{a1} = S_2 - F_a$ $F_{a2} = S_2$</td></tr>
</table>

2. У відповідності зі схемою установки підшипників (рис. 11) за формулою табл. 6 визначити осьові навантаження підшипників F_{a1} та F_{a2}.

3. В залежності від відношення F_{a1}/F_{r1} визначити коефіцієнти радіального X та осьового Y навантажень.

Якщо $F_{a1}/VF_{r1} > e$, то для роликових підшипників X = 0,4, а Y береться за каталожними таблицями; для кулькових підшипників типу 46000 X = 0,41, а Y = 0,87; для кулькових підшипників типу 36000 X = 0,45, а Y береться за графіком рис. 12.

4. Обчислити еквівалентне динамічне навантаження P обох підшипників за формулою (6).

5. Визначити номінальну (розрахункову) довговічність L_h більш навантаженого підшипника за формулою (2а) і порівняти її із заданим строком служби приводу t.

Приклад 5. Вибрати радіально-упорні підшипники типу 46000 для швидкохідного вала косозубого циліндричного редуктора за такими даними: радіальні складові реакцій опор R_A = R_B = 1500Н, осьова сила зубчастої передачі $F_a = 400$ Н, кутова швидкість вала ω = 100 рад/с, діаметри цапф вала d = 30мм, зубчаста передача 7-го ступеня точності. Строк служби підшипників t = 11000 год.

Приймаємо установку підшипників "в розпір" (за схемою рис. 11а). Тоді підшипник А буде мати позначення (за схемою рис.11) 2, а підшипник В – позначення 1.

Вибираємо для вала підшипники легкої серії 46206 ГОСТ 831-75, які мають динамічну вантажність C = 16,9 кН.

Обчислимо осьові складові S від радіальних навантажень

$$F_{r1} = R_B = 1500H; \quad F_{r2} = R_A = 1500H.$$

Параметр осьового навантаження e = 0,68. За формулою (9)

$$S_1 = S_B = e \cdot R_B = 0{,}68 \cdot 1500 = 1020 \text{ Н};$$

$$S_2 = S_A = e \cdot R_A = 0.68 \cdot 1500 = 1020 \text{ Н.}$$

Повні осьові навантаження підшипників визначаємо за формулою табл. 6

Оскільки $S_1 = S_2$ і $F_{a1} = 400H > S_2 - S_1 = 0H$,

то $F_{\alpha 1} = F_{aB} = S_1 = S_2 = 1020$ Н і $F_{\alpha 2} = F_{aA} = S_1 + F_a = 1020 + 400 = 1420$ Н

З розрахунків видно, що на підшипник А діють більші і осьове F_{aA} і радіальне F_{rA} навантаження, значить, визначати розрахункову довговічність слід саме для цього підшипника.

Знаходимо відношення (при V=1)

$$\frac{F_{aA}}{VF_{rA}} = \frac{1420}{1 \cdot 1500} = 0{,}947 > e = 0{,}68$$ отже X = 0,41; Y = 0.87 (табл. 1).

Визначаємо еквівалентне динамічне навантаження підшипника А P_A:

$$P_A = (VXF_{rA} + YF_{aA})K_б = (1 \cdot 0{,}41 \cdot 1500 + 0{,}87 \cdot 1420) \cdot 1{,}5 = 2776H$$

(коефіцієнт безпеки $K_б$ =1,5)

обчислюємо розрахункову довговічність підшипника А L_{hA} за формулою (2а):

$$L_{hA} = \frac{1740}{\omega}\left(\frac{C}{P_A}\right)^P = \frac{1740}{100}\left(\frac{16900}{2776}\right)^3 = 3926 год. < t = 11000 год.$$

Отже, вибрані підшипники не підходять.

Приймаємо підшипники середньої серії - 46306, які мають C = 25,1 кН.

Всі попередні розрахунки, крім визначення L_{hA} залишаються старими. Перераховуємо тільки визначення L_{hA} .

Для підшипника 46306

$$L_{hA} = \frac{1740}{100} \cdot \left(\frac{25100}{2776}\right)^3 = 12860 год. > t = 11000 год$$

Приклад 6. Вибрати радіально-упорні підшипники типу 36000 для швидкохідного вала косозубого циліндричного редуктора за такими даними: радіальні складові реакцій опор R_A = R_B = 1500Н, осьова сила зубчастої

передачі $F_a = 400$ Н, кутова швидкість вала ω = 100 рад/с, діаметри цапф вала d = 30мм, зубчаста передача 7-го ступеня точності. Строк служби підшипників t = 11000 год.

Приймаємо установку підшипників "в розтяг" (за схемою 11б). Підшипник А буде мати позначення (за схемою рис. 11) 1, а підшипник В - 2.

Вибираємо підшипники легкої серії 36206 ДСТУ 831-75, які мають динамічну вантажність С = 17,8 кН, C_0 =13,0 кН.

Задаємося середнім значенням параметра осьового навантаження e = 0,4 і обчислюємо осьові складові навантажень S за формулою (9)

$S_1 = S_A = e \cdot R_A = 0.4 \cdot 1500 = 600$ Н;

$S_2 = S_B = e \cdot R_B = 0.4 \cdot 1500 = 600$ Н.

Оскільки $S_1 = S_2$ і $F_{\alpha 1} > 0$

$F_{a1} = F_{aA} = S_1 = 600H;\quad F_{a2} = S_1 + F_{aB} = 600 + 400 = 1000$ Н

Знаходимо для підшипників відношення $\frac{F_a}{C_0}$:

Підшипник А

$$\frac{F_{aA}}{C_0} = \frac{600}{13000} = 0.046$$

Підшипник В

$$\frac{F_{aB}}{C_0} = \frac{1000}{13000} = 0.077$$

За графіком рис. 12 знаходимо параметри осьового навантаження $e_A = 0{,}36$; $e_B = 0{,}405$.

Зробимо друге наближення. Приймаємо $e_A = 0{,}36$ і $e_B = 0{,}4$

Знаходимо складові S

$S_A = e_A \cdot R_A = 0{,}36 \cdot 1500 = 540$ Н

$S_B = e_B \cdot R_B = 0{,}4 \cdot 1500 = 600$ Н

Отримали, що $S_A < S_B$ і $F_{a1} > S_B - S_A$; $1000H > 600 - 540 = 60H$;

$F_{aA} = S_A = 540H;\quad F_{aB} = S_A + F_{a1} = 540 + 400 = 940H$.

Знаходимо відношення F_{ai} / C_0

$$\frac{F_{aA}}{C_0}=\frac{540}{13000}=0{,}0415; \qquad \frac{F_{aB}}{C_0}=\frac{940}{13000}=0{,}072;$$

За рис. 12 знаходимо: e_A= 0,35; e_B = 0,395 Одержане зближення параметрів e можна рахувати достатнім. Уточнимо осьові навантаження.

$S_A=e_A\cdot R_A=0.35\cdot1500=525$ Н;

$S_B=e_B\cdot R_B=0.395\cdot1500=592.5$Н;

$S_A\geq S_B$ і $F_{a1}\geq0$

$F_{aA}=S_A=525H;\quad F_{aB}=S_A+F_{a1}=525+400=925$Н;

Знаходимо відношення $\dfrac{F_a}{VF_r}$ (прийнявши V=1):

$\dfrac{F_{aA}}{V\cdot F_{rA}}=\dfrac{525}{1\cdot1500}=0{,}35=e$, значить X_A= 1; Y_A= 0

$\dfrac{F_{aB}}{V\cdot F_{rB}}=\dfrac{940}{1\cdot1500}=0{,}63>e=0{,}395$, значить X_B= 0,45; Y_B= 1,37 (визначили за рис.12.)

Обчислимо еквівалентні динамічні навантаження P за формулою (6), прийнявши за табл. 5 коефіцієнт безпеки $K_б$=1,5.

Підшипник A

$$P_A=(VX_AF_{rA}+Y_AF_{aA})K_б=(1\cdot1\cdot1500+0\cdot525)\cdot1{,}5=2250 \text{ Н}$$

Підшипник B

$$P_B=(VX_BF_{rB}+Y_BF_{aB})K_б=(1\cdot0{,}45\cdot1500+1{,}37\cdot940)\cdot1{,}5=2944 \text{ Н}$$

Більш навантаженим буде підшипник B

$$L_{hB}=\frac{1740}{\omega}\cdot\left(\frac{C}{P_B}\right)^3=\frac{1740}{100}\cdot\left(\frac{17{,}8}{2{,}944}\right)^3=3846 год<t=11000 год$$

Розрахункова довговічність підшипників 36206 виявляється недостатньою. Оскільки діаметр цапф вала визначений, то слід було б прийняти підшипники середньої або важкої серії, але таких підшипників не існує, тому: або прийняти підшипники типу 46000, 66000, або в технічних вимогах на складальному кресленні редуктора треба записати: «Підшипники швидкохідного вала заміняти через кожні 3800 годин роботи».

Приклад 7. Вибрати радіально-упорні роликові (конічні) підшипники для швидкохідного вала косозубого циліндричного редуктора за такими даними: радіальні складові реакцій опор $R_A = R_B = 1500$Н, осьова сила зубчастої передачі $F_a = 400$ Н, кутова швидкість вала ω =100 рад/с, діаметри цапф вала d = 30мм, зубчаста передача 7-го ступеня точності. Строк служби підшипників $t = 11000$ год. Приймаємо установку підшипників " в розпір " (за схемою рис. 11, а). Тоді підшипник А буде мати позначення 2, а підшипник В - 1.

Вибираємо підшипник легкої серії 7206 ДСТУ 333- 79 (згідно з діаметром цапфи d = 30 мм), які мають динамічну вантажність C = 29200 Н, параметр осьового навантаження e = 0,365 і коефіцієнт осьового навантаження Y = 1,645.

$$S_1 = S_B = 0{,}83 \cdot e \cdot R_{rB} = 0{,}83 \cdot 0{,}365 \cdot 1500 = 454 \text{ Н}$$

$$S_2 = S_A = 0{,}83 \cdot e \cdot R_{rA} = 0{,}83 \cdot 0{,}365 \cdot 1500 = 454 \text{ Н}$$

Оскільки $S_1 = S_2$ і $F_{a1} = 400H > 0$, то повні осьові навантаження підшипників будуть такі:

$$F_{aB} = F_{a1} = S_1 = 454H; \quad \text{і} \quad F_{aA} = F_{a2} = S_1 + F_{a1} = 454 + 400 = 854H$$

Так як підшипник А має більшим осьове $F_{aA} = 854H$ навантаження, при однакових з підшипником В радіальних навантаженнях $F_{rA} = F_{rB} = 1500H$, то перевіряти на довговічність будемо саме його.

Для визначення розрахункових коефіцієнтів радіального X та осьового Y навантажень знаходимо відношення $\frac{F_a}{VF_r}$. Враховуючи що V = 1 (обертається внутрішнє кільце), маємо:

$$\frac{F_{aA}}{F_{rA}} = \frac{854}{1500} = 0{,}57 > e = 0{,}365,$$ значить X = 0,4 і Y = 1,645.

Обчислимо за формулою (6) еквівалентне динамічне навантаження підшипника А

$$P_A = (VXF_{rA} + YF_{aA})K_б = (1 \cdot 0{,}4 \cdot 1500 + 1{,}645 \cdot 854) \cdot 1{,}5 = 3007H$$

За табл. 5 коефіцієнти безпеки $K_б$ = 1,5

Визначаємо за формулою (2а) розрахункову довговічність підшипника А:

$$L_{hA} = \frac{1740}{\omega} \cdot \left(\frac{C}{P_A}\right)^{3.33} = \frac{1740}{100} \cdot \left(\frac{29200}{3007}\right)^{3.33} = 434000год. > t = 11000год$$

Вибрані підшипники підходять до умов завдання.

2. 8. Підбір підшипників кочення за статичною вантажністю (за ДСТУ 18854 - 75)

Підшипники кочення вважають статично навантаженими тоді, коли кутова швидкість рухомого кільця підшипника ω < 0,1 рад/с (частота обертання n < 1 об/хв).

Підбір таких підшипників здійснюється за умовою:

$$P_0 \le C_0 \qquad (11)$$

де P_0 - еквівалентне статичне навантаження на підшипник;

C_0 – статична вантажність підшипника (наводиться у каталогах).

Еквівалентне статичне навантаження P_0 для радіальних і радіально упорних підшипників визначається як більше з двох, які визначаються за формулами:

$$P_0 = X_0F_r + Y_0F_a \qquad (12)$$

та

$$P_0 = F_r \qquad (13)$$

В цих формулах F_r та F_a відповідно радіальне та осьове навантаження підшипника; X_0 та Y_0 - коефіцієнти радіального та осьового статичних навантажень відповідно (табл. 1).

Таблиця 7. Підшипники кулькові радіальні однорядні ДСТУ 8338-75

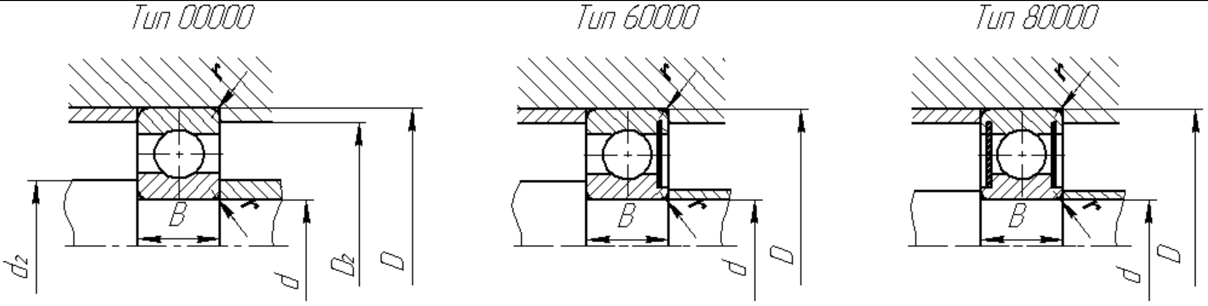

Підшипники типу 60000 з однією захисній шайбі, типу 80000- з двома*

Габарити і установчі розміри (мм), розрахункові значення

ДСТУ 8338-72					$d_{2мін}$	$D_{2макс}$	Кульки		Вантажо підємність, кН		n (об/хв) зі змащенням		
Умовне позначення підшипника	d	D	B	r			D_T	Z	C	C_0	K	Ж	G кг
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14
Особливо легка серія діаметрів 1, серія ширин 0													
111	55	90	18	2	62	82	10,32	13	21,6	17,0	6300	8000	0,39
112	60	95			68	88	11,11	12	23,6	17,9	5000	6300	0,39
113	65	100			72	92	10,32	15	23,5	19,6			0,45
114	70	110	20		77	103	13	13	29,7	24.1			0,60
115	75	115			82	108			29,5	24,1			0,66
116	80	125	22		87	118	13,5	14	36,7	31,3	4000	5000	0,85
117	85	130			92	123			36,4	31,3			0,91
118	90	140			99	130		15	40,3	35.0			1,2
119	95	145	24	2,5	104	136	14,3	14	40,0	35,0	3150	4000	1,21
120	100	150			109	140		15	41,5	37,5			1,29

Продовження таблиці 7

1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14
Легка серія діаметром 2, серія ширини 0													
205	25	52	15	1,5	31	46	7,94		10,8	6,95	10000	12500	0,12
206	30	62	16		36	56	9,53		15,0	10,0			0,2
207	35	72	17		42	65	11,11	9	19,7	13,6	8000	10000	0,29
208	40	80	18	2	47	73			25,1	17,8			0,36
209	45	85	19		52	78	12,7		25,2	17,8	6300	6300	0,41
210	50	90	20		57	83			27,0	19,0			0,47
211	55	100	21		64	91	14,29		33,3	25,0			0,60
212	60	110	22	2,5	69	101	15,88	10	40,3	30,9	5000	6300	0,80
213	65	120	23		74	111	16,67		44,0	34,0			0,98
214	70	125	24		79	116	17,46		47,9	37,4			1,08
215	75	130	25		84	121		11	50,9	41,1	4000	5000	1,18
216	80	140	26	3	90	130	19,05	10	55,9	44,5			1,40
217	85	150	28		95	140	19,84	11	64,1	53,1			1,80
218	90	160	30		100	150	22,23		73,8	60,5			2,2
219	95	170	32	3,5	107	158	23,81	10	83,7	69,5	3150	4000	2,7
220	100	180	34		112	168	25,4		93,9	79,0			3,2
Середня серія діаметрів 3 серія ширин 0													
305	25	62	17	2	32	55	11,51	7	17,3	11,4	10000	12500	0,23
306	30	72	19		37	65	12,3	8	21,6	14,8	800	10000	0,34
307	35	80	21		44	70	14,29	7	25,7	17,6			0,44
308	40	90	23	2,5	49	80	15,08		31,3	22,3	6300	8000	0,63
309	45	100	25		54	90	17,46	8	37,1	26,2			0,83
310	50	110	27	3	60	100	19,05		47,6	35,6	5000	6300	1,08
311	55	120	29		65	110	20,64		54,9	41,8			
312	60	130	31		72	118	22,23		62,9	48,4			1,70
313	65	140	33		77	128	23,81		71,3	55,6	3150	5000	2,11
314	70	150	35	3,5	82	138	25,4		80,1	63,3			2,6
315	75	160	37		87	148	26,99		87,3	71,4			3,1
316	80	170	39		92	158	28,58		94,6	80,1	3150	4000	3,6
117	85	180	41	4	99	165	30,16		102	89,2			4,3
318	90	190	43		104	175	31,75		110	99,0			5,1
Тяжка серія діаметром 4, серія ширин 0													
405	25	80	21		35	70	16,67		28,6	20,4	8000	10000	0,5
406	30	90	23	2,5	40	80	19,05	6	36,5	26,7	6300	8000	0,72
407	35	100	25		45	90	20,64		42,8	31,3			0,93
408	40	110	27	3	50	100	22,23		49,3	36,3	5000	6300	1,2
409	45	120	29		55	110	23,02		59,2	45,5			1,52
410	50	130	31		62	118	25,4	7	67,2	53,0	4000	5000	1,91
411	55	140	33	3,5	68	128	26,99		77,2	62,5			2,3
412	60	150	35		72	138	28,58		83,9	70,0	3150	4000	2,8

Примітка: Підшипник 60000 і 80000 мають розміри d, D, B, r, $d_{2мін}$, $D_{2макс}$ і маси такі ж як і підшипники типа 0000 відповідних розмірів.

Таблиця 8. Підшипники кулькові радіальні сферичні дворядні ДСТУ 5720-75

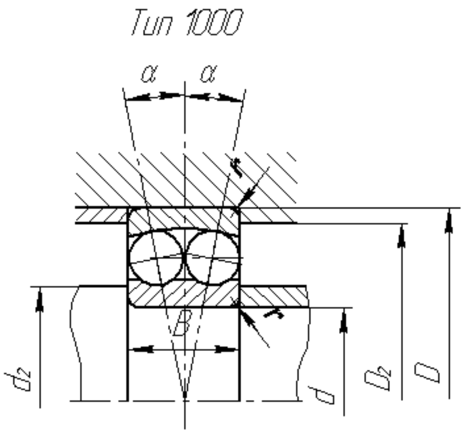

Габаритні і установчі розміри, мм

ДСТУ 5720-75					α^o	$d_{2мін}$	$D_{2макс}$	Кульки	
Умовне позначення підшипника	d	D	B	r				D_T	z в одному рядку
Середня серія									
1305	25	62	17	2	11	32	55	8,73	12
1306	30	72	19		10	37	65	9,53	13
1307	35	80	21		9	44	70	10,32	14
1308	40	90	23	2,5	10	49	80	11,11	15
1308	45	100	25			54	90	12,7	
1310	50	110	27	3		60	100	14,29	13
1311	55	120	29		9	65	110	15,08	15
1312	60	130	31			72	118	15,88	
1313	65	140	33	3,5		77	128	16,67	16
1314	70	150	35			82	138	18,26	
1315	75	160	37		8	87	148	19,05	
1316	80	170	39			92	158	20,64	15

Розрахункові значення

Умовне позначення підшипників	Вантажо підємність, кН		n (об/мин) при змащуваннi		e	Fa/Fr <e		Fa/Fr >e		Y_0	D_T
	C	C_0	К	Ж		X	Y	X	Y		
1305	13,8	6,0	8000	10000	0,28		2,26		3,49	2,36	0,26
1306	16,5	7,75			0,26		2,46		3,80	2,58	0,39
1307	19,6	9,8	6300	8000	0,25		2,57		3,98	2,69	0,50
1308	22,8	12,2			0,24		2,61		4,05	2,74	0,70
1309	29,4	15,9	5000	6300			2,54		3,93	2,66	0,96
1310	33,4	17,5					2,68		4,14	2,80	1,21
1311	39,8	22,4			0,23	1	2,70	0,65	4,17	2,87	1,58
1312	44,9	26,6	4000	5000			2,80		4,33	2,93	1,96
1313	48,2	29,3					2,78		4,31	2,92	2,5
1314	57,5	35,2					2,81		4,35	2,95	3,0
1315	61,2	38,3	3150	4000	0,22		2,84		4,39	2,97	3,6
1316	68,5	42,2					2,92		4,52	3,06	4,3

Таблиця 9. Роликопідшипники радіальні з короткими циліндричними роликами ДСТУ 8328 – 75

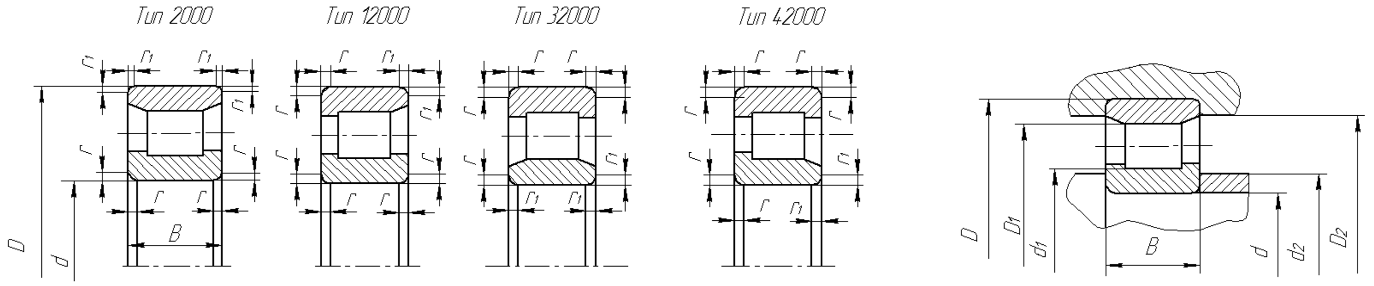

Габаритні і установчі розміри, мм

ДСТУ 8328-75									d_1	D_1	d_2 мін	D_2 макс	Ролики		
Умовне позначення підшипника				d	D	B	r	r_1					D_T	l	z
Легка серія															
2205		32205	42205	25	52	15	1,5	1	32	45	31	46	6,5	6,5	13
2206		32206	42206	30	62	16			38,5	53,5	36	56	7,5	7,5	13
2207	12207	32207	42207	35	72	17			43,8	61,8	42	65	9	9	13
2208	12208	32208	42208	40	80	18	2		50	70	47	73	10	10	14
2209	-	32209	42209	45	85	19		2	55	75	52	78	10	10	15
2210	12210	32210	42210	50	90	20			60,4	80,4	57	83	10	10	17
2211	12211	32211	42211	55	100	21			66,5	88,5	64	91	11	11	17
2212	12212	32212	42212	60	110	22	2,5	2,5	73,5	97,5	69	101	12	12	18
2213	12213	32213	42213	65	120	23			79,6	105,6	74	111	13	13	17
Середня серія															
2305	12305		42305	25	62	17	2	2	35	53	32	55	9	9	11
2306	-	32306	42306	30	72	19			42	62	37	65	10	10	11
2307	12307	-	42307	35	80	21			46,2	68,2	44	70	11	11	11
2308	12308	32308	42308	40	90	23	2,5	2,5	53,2	77,5	49	80	12	12	12
2309	12309	32309	-	45	100	25			58,5	86,5	54	90	14	14	12
2310	12310	32310	42310	50	110	27	83	3	65	95	60	100	15	15	12
2311	12311	32311	42311	55	120	29			70,5	104,5	65	110	17	17	12
2312	12312	32312	42312	60	130	31	3,5	3,5	77	113	72	118	18	18	13
2313	-	32312	42313	65	140	33			83,5	121,5	77	128	19	19	14

Розрахункові значення

Умовне позначення підшипника	Вантажо-підємність, кН		n (об/хв) зі змащуванням		G, кг	Умовне позначення підшипника	Вантажо-підємність, кН		n (об/хв) зі змащуванням		G, кг
	C	C_0	K	$Ж$			C	C_0	K	$Ж$	
Легка серія						Середня серія					
2205	13,1	8,4	10000	12500	0,15	2305	22,2	14,5	8000	10000	0,3
2206	17,0	11,2			0,24	2306	29,6	20,2			0,4
2207	25,1	17,2	8000	10000	0,35	2307	33,4	22,8	6300	8000	0,55
2208	33,0	23,5			0,40	2308	40,2	27,9			0,77
2209	33,6	25,2			0,49	2309	55,4	39,9			1,0
2210	37,9	28,6	6300	8000	0,57	2310	63,9	46,6	5000	6300	1,35
2211	42,8	32,2			0,76	2311	82,4	61,6			1,7
2212	53,7	41,9	5000	6300	0,95	2312	98,1	75,7	4000	5000	2,1
2213	60,9	47,6			1,20	2313	103	78,8			2,6

Таблиця 10. Підшипники кулькові радіально – упорні однорядні ДСТУ 831 – 75

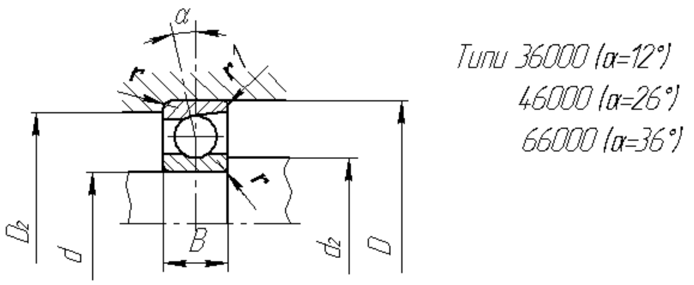

Габаритні і установочні розміри, мм

ДСТУ 831-75							$d_{2мін}$	$D_{2макс}$		
Умовне позначення підшипника		d	D	B	r	r_1			D_T	z
Легка серія										
36205	46205	25	52	15	1,5	0,5	31	46	7,94	12
36206	46206	30	62	16			36	56	9,53	12
36207	46207	35	72	17			42	65	11,11	12
36208	46208	40	80	18	2	1	47	73		12
36209	46209	45	85	19			52	78	12,7	13
36210	46210	50	90	20			57	83		14
36211	46211	55	100	21	2,5	1,2	64	91	14,29	14
36212	46212	60	110	22			69	101	15,88	14
Середня серія										
46305	46305	25	62	17	2	1	32	55	11,11	10
46306	46306	30	72	19			37	65	12,3	11
46307	46307	35	80	21			44	70	14,29	11
46308	46308	40	90	23	2,5	1,2	49	80	15,08	12
46309	46309	45	100	25			54	90	17,46	11
46310	46310	50	110	27	3	1,5	60	100	19,09	11
46311	46311	55	120	29			65	110	20,64	12
46312	46312	60	130	31	3.5	2	72	118	22.23	12

Розрахункові значення

Умовне позначення підшипника	Вантажо-підємність, кН		n (об/хв) при змащуванні		G, кг	Умовне позначення підшипника	Вантажо-підємність, кН		n (об/хв) при змащуванні		G, кг
	C	C_0	K	$Ж$			C	C_0	K	$Ж$	
Легка серія						Середня серія					
36205	12,8	9,06	12500	16000	0,12	46305	20,7	14,6	8000	10000	0,23
46205	12,2	8,34			0,12	46306	25,1	18,3			0,35
36206	17,8	13,0			0,19	46307	32,8	24.7			0,44
46206	16,9	12,0			0,19	46308	38,4	30,1			0,63
36207	23,5	17,8	10000	12500	0,27	46309	47,2	37,0			0,83
46207	22,3	16,3			0,27	46310	55,2	43,9			1,08
36208	30,0	23,2	8000	10000	0,37	46311	67,6	56,3	6300	8000	1,7
46208	28,3	21,3	10000	12500	0,37	46312	77,3	65,3			1,71
36209	31,7	24,9	8000	10000	0,42	36305	21,6	15,9			0,23
46209	29,8	23,1			0,42	36306	26,4	20,0	5000	6300	0,35
36210	33,2	27,1	6300	8000	0,47	36307	34,3	26,9			0,44
46210	34,2	24,3	8000	10000	0,47	36308	40,5	32,8	5000	6300	0,63
36211	41,1	34,2	6300	8000	0,58	36309	49,5	40,2			0,83
46211	36,8	31,5			0,58	36310	58,1	47,9			1,08
36212	47,3	39,3	5000	6300	0,77	36312	81,4	77,1			1,71
46212	44,5	36,1			0,77						

Примітка: Підшипник виготовляється тільки по більш високим класам точності, ніж клас 0.

Таблиця 11. Роликопідшипники радіально - упорні, конічні, однорядні типу 7000 ДСТУ 333 – 75

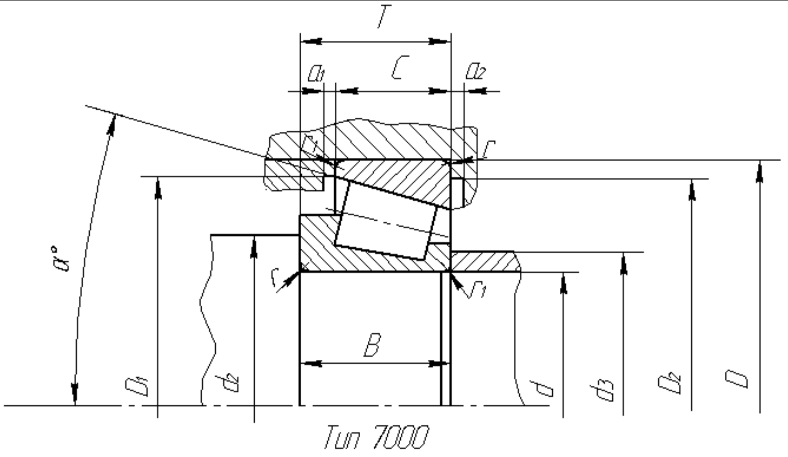

Габаритні і установочні розміри, мм

ДСТУ 333-79					T											Ролики		
Умовні позначення підшипників	*d*	*D*	*B*	*C*	max	min	*r*	r_1	α°	D_{1min}	d_{2min}	D_{2min}	d_{3min}	α_{1min}	α_{2max}	D_T	*i*	*z*
Середня серія																		
7305	25	62	17	15	18,5	18,0	2,0	0,8	14	58	32	55	32	3	3	9,5	10	13
7306	30	72	19	17	21,0	20,5	2,0	0,8	14	68	37	65	37	3	4,5	9,9	12,7	12
7307	35	80	21	18	23,0	22,5	2,5	0,8	12	75	44	70	44	5	4,5	11,7	14,8	12
7308	40	90	23	20	25,5	25,0	2,5	0,8	11	85	50	80	50	5	5	13,1	14,2	12
7309	45	100	26	22	27,5	27,0	2,5	0,8	11	95	55	90	55	5	6	14,3	16	13
7310	50	110	29	23	29,5	29,0	3,0	1,0	12	105	60	100	62	5	6	16,7	19,4	12
7311	55	120	29	25	32.0	31,0	3,0	1,0	13	112	65	110	68	5	6	16,7	19,4	13
7312	60	130	31	27	34,0	33,0	3,5	1,2	12	122	72	118	72	5	7,5	17,5	20	14
7313	65	140	33	28	38,5	35,5	3,5	1,2	12	132	77	128	80	6	7,5	18,7	21	14
7314	70	150	37	30	38,5	37,0	3,5	1,2	12	142	82	138	85	6	7,5	22,8	24,6	12
Середня широка серія																		
7605	25	62	24,0	21,0	25,5	25,0	2,0	0,8	11	58	32	55	32	3	5	8,9	16,7	12
7606	30	72	29,0	23,0	29,0	28,5	2,0	0,8	12	68	37	65	37	3	5,5	10,2	20,4	12
7607	35	80	31,0	27,0	33,0	32,5	2,5	0,8	11	75	44	70	44	5	7,5	10,5	22	13
7608	40	90	33,0	28,5	35,5	35,0	2,5	0,8	11	85	50	80	50	5	8	12	23,4	13
7609	45	100	36,0	31,0	38,5	38,0	2,5	0,8	11	95	55	90	55	5	8	13,7	24,4	13
7610	50	110	40,0	34,0	42,5	42,0	3,0	1,0	11	105	60	100	62	5	9	14,8	28	13
7611	55	120	44,5	36,5	46,0	45,0	3,5	1,2	12	112	65	110	68	5	10	14,8	28	15
7612	60	130	47,5	39,0	49,0	48,0	3,5	1,2	12	122	72	118	72	5	11	17	33	14
7613	65	140	48,0	41,0	51,5	50,5	3,5	1,2	12	132	77	128	80	6	11,5	17	33	15
7614	70	150	56,0	43,0	54,5	58,5	3,5	1,2	13	142	82	138	85	6	11,5	19,8	35	13

Продовження таблиці 11

Розрахункові величини																	
Умовне позначення підшипника	Вантажопідємність кН		*n* (об/хв) зі змащуванням		*e*	*Y*	Y_0	*G*, кг	Умовне позначення підшипника	Вантажопідємність кН		*n* (об/хв) зі змащуванням		*e*	*Y*	Y_0	*G*, кг
	C	C_0	*К*	*Ж*						*C*	C_0	*К*	*Ж*				
Продовження таблиці																	
Середня серія									Середня широка серія								
7305	29,6	20,9	6300	8000	0,36	1,66	0,92	0,253	7605	45,5	36,6	5000	8000	0,27	2,19	1,20	0,366
7306	40.0	29,9	5000	6300	0,34	1,78	0,98	0,458	7606	61,3	51,0	5000	6300	0,32	1,88	1,03	0,574
7307	48,1	35,3	5000	6300	0,32	1,88	1,03	0,496	7607	71,69	61,5	4000	6300	0,30	2,03	1,11	0,798
7308	61,0	46,0	4000	5000	0,28	2,16	1,19	0,703	7608	80,0	67,2	4000	5000	0,30	2,03	1,11	1,04
7309	76,1	59,3	4000	5000	0,29	2,09	1,15	1,01	7609	104,0	90,5	3150	4000	0,29	2,06	1,13	1,34
7310	96,6	75,9	3350	4000	0,31	1,94	1,06	1,33	7610	122,0	108	3150	4000	0,30	2,03	1,11	1,81
7311	102	81,5	3350	4000	0,33	1,80	0,99	1,64	7611	148,0	140	3150	4000	0,32	1,85	1.02	2,43
7312	118	96,3	2500	3150	0,3	1.97	1,08	2,00	7612	171,0	157	2500	4000	0,30	1,97	1,08	3,0
7313	134	111	2500	3150	0.3	1,97	1,08	2,54	7613	178,0	168	2000	3150	0,33	1,83	1,01	3,63
7314	168	137	2000	3150	0,31	1,94	1,06	3,09	7614	204,0	186	2000	3150	0,35	1,71	0,94	4,44

Примітка: Значення *Y* дані для $F_a/F_r > e$; при цьому $X = 0,4$ для всіх підшипників. При $F_a/F_r < e$ для всіх підшипників $X = 1$, $Y = 0$.

Література

1. Чернин И.М. и др. Расчеты деталей машин: Мн.: Высш. школа, 1978.
2. Павлище В.Т. Основи конструювання та розрахунок деталей машин: -К.: Вища школа, 1993.
3. Бейзельмаг Р.Д. Подшипники качения: Справ – М.: Машиностроение, 1975.
4. Расчет и выбор подшипников качения: Справ – М.: машиностроение, 1974.
5. Расчет валов и радиально-упорных подшипников с применением программируемых микрокалькуляторов. – Кировоград: КИСХМ, 1991.

Навчально-методичне видання
ДЕТАЛІ МАШИН

МЕТОДИЧНІ ВКАЗІВКИ
РОЗРАХУНОК ПІДШИПНИКІВ КОЧЕННЯ

для студентів механічних спеціальностей

Укладачі: к.т.н., доц. Невдаха Ю.А.
к.т.н., проф. Златопольський Ф.Й.
к.т.н., доц. Невдаха А.Ю.
к.т.н., доц. Дубовик В.О.

Підписано до друку 5.04.2019 р.

Формат А4. Папір газетний ум. друк. арк. 5,9

РВЛ ЦНТУ. м. Кропивницький, пр. Університетський. 8.

Тел. 597-541, 597-551, 559-245